

DANIEL ARNESEN OG ANNA BOLLESTAD JØSOK

Nordnorsk frivillighet etter ett år i koronakrise

Resultater fra undersøkelse blant lag og foreninger
i Nord-Norge

Daniel Arnesen og Anna Bollestad Jøsok

Nordnorsk frivillighet etter ett år i
koronakrise

Resultater fra undersøkelse blant lag og foreninger i Nord-Norge

Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor
Bergen/Oslo 2021

© Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor 2021
Rapport 2021:5

Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor
c/o Institutt for samfunnsforskning
Munthes gate 31
Postboks 3233 Elisenberg
0208 Oslo
www.sivilsamfunn.no

ISBN (print): 978-82-7763-708-2

ISBN (online): 978-82-7763-709-9

ISSN (print): 1891-2168

ISSN (online): 1891-2176

Rapporten er finansiert av Kulturdepartementet gjennom prosjektet «Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor». Senteret er et samarbeidsprosjekt mellom NORCE Samfunn og Institutt for samfunnsforskning.

Forord

Denne rapporten presenterer resultatene fra en undersøkelse blant nordnorske lag og foreninger som er utarbeidet på oppdrag for og i samarbeid med Sparebank 1 Nord-Norge. En stor takk rettes i denne sammenheng til Geir Bakkevoll, rådgiver i samfunnsavdelingen, for hans bidrag til utformingen av spørreundersøkelsen. Takk også til Jeanette Gundersen, leder for Kunnskapsbanken, for samarbeid om formidling av resultatene.

Videre rettes også en stor takk til alle de lagene og foreningene som har svart på undersøkelsen som ligger til grunn for rapporten. Det har bidratt til viktig kunnskap om frivilligheten i Nord-Norges situasjon etter ett år i koronakrise, som er relevant ikke bare for lag og foreninger, men også for andre aktører i det private og det offentlige.

Innhold

Forord	3
Innhold.....	5
Innledning	7
Problemstillinger.....	7
Data og metode	8
Spørreundersøkelse til nordnorske lag og foreninger	8
Konsekvenser av koronakrisen for aktiviteter, rekruttering og økonomi	11
Drift og aktiviteter.....	11
Frafall og rekruttering i foreningene	15
Økonomi	18
Digital omstilling, nyskaping og den nordnorske frivillighetens rolle under koronakrisen	27
Digital omstilling i den nordnorske frivilligheten	27
Aktiviteter i forbindelse med koronapandemien	30
Andre, nye aktiviteter under koronakrisen	32
Framtidsutsikter og aktivitet etter krisen.....	35
Hovedfunn og konklusjon.....	39
Litteratur	41
Sammendrag/Abstract.....	43

Innledning

Nord-Norge har lange dugnadstradisjoner og en stor og mangfoldig frivillighet. I overkant av én av ti foreninger i Frivillighetsregisteret hører hjemme i Nord-Norge. Flertallet av lag og foreninger driver med aktiviteter innen kultur, idrett og fritid, men det er også mange lag innen helse, samfunn, nærmiljø og tro og livssyn. En undersøkelse av frivillig innsats fra 2017 viser at 63 prosent av befolkningen i Nord-Norge utførte ulønnet arbeid for frivillige organisasjoner. Også når man ser på frivillig arbeid, er idrett og kultur dominerende, i tillegg til at mange engasjerer seg i grendelag, velforeninger og borettslag (Fladmoe, Sivesind & Arnesen, 2017).

Det er imidlertid mye som tyder på at koronakrisen har hatt konsekvenser for den nordnorske frivilligheten. I en rapport om koronakrisens betydning for norsk frivillighet som helhet finner man at mange organisasjoner har hatt redusert aktivitet og fått svekket sin økonomi siden samfunnet ble stengt ned i mars 2020. Samtidig har organisasjonene også spilt en viktig rolle i pandemiberedskapen, og mange i befolkningen har bidratt med både frivillig innsats og pengestøtte (Arnesen & Sivesind, 2021). Det er derfor behov for å få mer kunnskap om krisens følger for det frivillige foreningslivet i Nord-Norge.

Med dette som bakgrunn er hensikten med denne rapporten å gi kunnskap om den nordnorske frivillighetens rolle i møte med koronapandemien og hvordan det står til med lag og foreninger etter ett år i krise. Dette er viktig for å få en bedre forståelse av frivillighetens situasjon når man nå går i retning av en gjenåpning av samfunnet og en «ny normal». Rapporten bygger for dette formålet på resultater fra en spørreundersøkelse blant nordnorske lag og foreninger som ble gjennomført før sommeren 2021 på oppdrag for SpareBank 1 Nord-Norge.

Problemstillinger

Den overordnede problemstillingen som undersøkes i rapporten, er: *Hvordan står det til med nordnorsk frivillighet ett år etter koronapandemiens utbrudd?* For å belyse dette spørsmålet tar rapporten sikte på å svare på tre delproblemstillinger:

- Hvilke konsekvenser har koronakrisen hatt for nordnorske lag og foreningers aktiviteter, rekruttering og økonomi?
- På hvilke måter har nordnorske lag og foreninger bidratt i beredskapen under koronapandemien?
- I hvilken grad har krisen bidratt til digital omstilling, innovasjon og nyskaping i den nordnorske frivilligheten?

Data og metode

Spørreundersøkelse til nordnorske lag og foreninger

Analysene i rapporten er basert på en undersøkelse med svar fra et representativt utvalg av 352 nordnorske lag og foreninger, som ble gjennomført fra 21. mai til 30. juni 2021. Undersøkelsen gikk ut til et todelt utvalg, ett tilfeldig og ett ikke-tilfeldig. Det ikke-tilfeldige utvalget bestod av 166 lag og foreninger som søkte støtte fra Sparebank 1 Nord-Norge gjennom ordningen «17. mai-dugnad fra Samfunnsløftet». Det tilfeldige utvalget omfattet 932 lag og foreninger i Nordland og Troms og Finnmark som ble trukket tilfeldig ut fra Frivillighetsregisteret. Det ble satt sammen slik at det dekket alle kategorier av lag og foreninger som man finner i registeret. Utvalget ble stratifisert etter kommunesentralitet for å sikre at det dekket både større og mindre kommuner i Nord-Norge.

Spørreskjema ble sendt ut på e-post til lag og foreninger ved hjelp av Questback. I det ikke-tilfeldige utvalget ble e-postadresser samlet inn som del av søknadsprosessen, ved at søkerne ble spurt om samtykke til å bli kontaktet om undersøkelsen og bedt om å oppgi sin kontaktinformasjon. For det tilfeldige utvalget ble e-postadresser samlet inn fra foreningenes hjemmesider, Facebook-sider og andre offentlig tilgjengelige kilder. Det er imidlertid ikke alle foreninger som har kontaktinformasjon tilgjengelig på internett. Dette gjaldt rundt 32 prosent av foreningene som ble trukket ut til utvalget. For å sikre representativitet i utvalget, ble disse erstattet med en annen forening i samme kategori og fra en tilsvarende kommune inntil vi hadde kontaktinformasjon for et tilstrekkelig stort utvalg.

Underveis i perioden ble det sendt ut to påminnelser: midtveis og mot slutten. Ved endt feltperiode var det kommet svar fra 264 lag og foreninger i det tilfeldige utvalget og 90 i det ikke-tilfeldige utvalget. Dette gir en responsrate på henholdsvis 28 og 54 prosent for hvert av de to utvalgene. På tvers av utvalgene svarte 32 prosent av de lagene og foreningene som ble invitert til å delta i undersøkelsen. Dette er på samme nivå som i andre tilsvarende undersøkelser (Arnesen & Sivesind, 2020). For å korrigere for den ulike sammensetningen av utvalgene og eventuelle andre skjevheter i fordelingen av lagstyper og etter geografi er det brukt vekter.

I analysen av dataene vises resultater for utvalget som helhet og brutt ned på organisasjonskategorier. Hovedkategoriene det skiller mellom, er kultur, idrett og fritid og andre foreninger (utdanning, helse og sosiale tjenester, miljø- og dyrevern, bo- og nærmiljø, politiske og interesseorganisasjoner, internasjonale aktiviteter og tro og livssyn) (se f.eks. Arnesen & Sivesind, 2020 for en oversikt over klassifikasjoner). I de tilfellene hvor det er tilstrekkelig mange foreninger som har svart i hver gruppe, benyttes også kategoriene kunst og kultur, idrett og sport, og hobby og fritid, i tillegg til andre foreninger.

Siden det er snakk om utvalgsdata, er det også viktig å ta i betraktning den statistiske usikkerheten som kan hefte ved tallene som presenteres. Ved sammenligninger av ulike kategorier av foreninger, brukes signifikanstesting. Nivået vi har valgt, er å angi signifikans på 0,10-nivået og 0,05-nivået. Forenklet sagt indikerer førstnevnte at vi godtar 10 prosent sannsynlighet for at resultatet skyldes tilfeldigheter, mens sistnevnte indikerer at vi godtar 5 prosent. I hovedsak kommenterer vi de endringene som er statistisk signifikante i denne forstand.

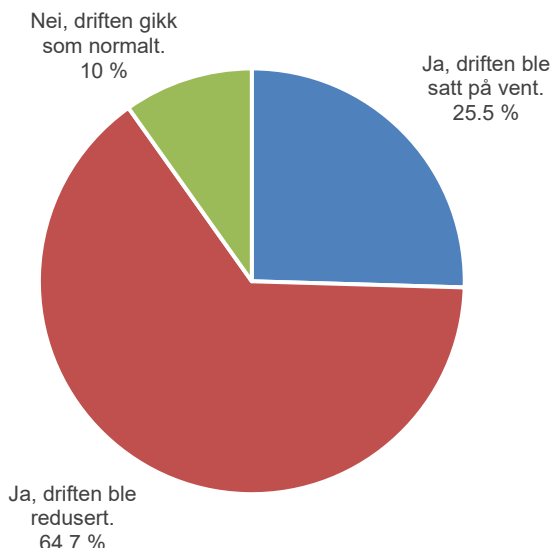
Konsekvenser av koronakrisen for aktiviteter, rekruttering og økonomi

I dette kapittelet skal vi se nærmere på hvilke konsekvenser koronakrisen har hatt for frivilligheten i Nord-Norge. For det første: Hvordan står det i dag til med aktiviteten i nordnorske lag og foreninger sammenlignet med før krisen? Ser vi en reduksjon i aktivitetsnivået, eller er man på vei tilbake til normalen? For det andre: Hva har skjedd med medlemmer, frivillige og deltakere i det nordnorske foreningslivet i løpet av krisen? Hvordan ser lag og foreninger på rekrutteringen av nye medlemmer og frivillige framover? Og for det tredje: Hva har krisen hatt å si for økonomien til foreningene?

Drift og aktiviteter

Vi begynner med å se på hvordan driftssituasjonen har vært for foreningene. Har man i løpet av det siste året vært nødt til å redusere eller sette driften på vent, eller har aktiviteten stort sett gått som normalt?

Figur 1. «Har dere i løpet av det siste året redusert eller satt driften på vent, eller har aktiviteten stort sett gått som normalt?». Alle foreninger. Prosent.

Som illustrert i figur 1 svarer flertallet, 65 prosent, at de så seg nødt til å redusere driften i større eller mindre grad i løpet av denne perioden, mens 25 prosent satte den på vent. Bare i 10 prosent av foreningene gikk driften som normalt. Koronakrisen har hatt en innvirkning på det nordnorske foreningslivet.

I tabell 1 er fordelingen på dette spørsmålet brutt ned på ulike lagstyper.

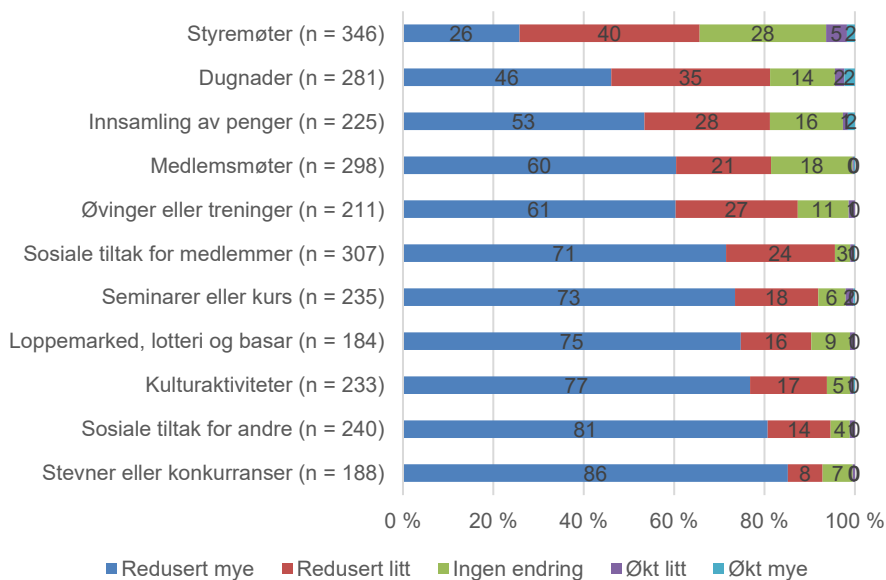
Tabell 1. «Har dere i løpet av det siste året redusert eller satt driften på vent, eller har aktiviteten stort sett gått som normalt?» Ulike lagstyper. Prosent.

	Kunst og kultur	Idrett og sport	Hobby og fritid	Andre foreninger
Ja, driften ble satt på vent.	30	14	34	24
Ja, driften ble redusert.	69	71	53	68
Nei, driften gikk som normalt.	1	15	13	8
Totalt	100	100	100	100
n	61	75	95	120

Tabellen viser at 14 prosent av idrettslag har satt driften på vent, mens 71 prosent har redusert den, og 15 prosent har hatt normalt drift. Til sammenligning har 30 prosent av kulturforeninger og 34 prosent av fritidsforeninger stanset driften. Det er også svært få foreninger innen kunst og kultur som har hatt normal drift. For andre typer foreninger samsvarer fordelingen i større grad med gjennomsnittet for sektoren i Nord-Norge som helhet.

Det kan også være forskjeller i hvordan situasjonen har påvirket ulike deler av lag og foreningers aktiviteter. Figur 2 viser hvorvidt det har vært reduksjon, økning eller ingen endring i ulike typer aktiviteter som foreningene har, og om det har vært en liten eller stor reduksjon.

Figur 2. «Vi ønsker nå at du sammenligner aktiviteten i foreningen slik den er i dag, med tiden før koronasituasjonen startet. Hva har skjedd med de følgende typene aktiviteter?» Alle foreninger (kun de som har aktiviteten). Prosent.

Figuren viser for det første at mange lag og foreninger har redusert aktiviteter som typisk er åpne for både medlemmer og andre deltakere. Vi ser blant annet at andelen som svarer at de har redusert aktiviteten mye, ligger på 86 prosent for stevner og konkurranser, 81 prosent for sosiale tiltak for andre og 77 prosent for kulturaktiviteter. Videre finner vi at 75 prosent svarer det samme om loppemarked, lotteri og basar og 73 prosent om seminarer eller kurs. Et unntak er innsamlinger av penger, der 46 prosent rapporterer om mye reduksjon, 28 prosent om litt reduksjon og 14 prosent om ingen endring. Alle de tre sistnevnte typene aktiviteter er viktige inntektsbringende aktiviteter for mange lag og foreninger. Det at pengeinnsamling i mindre grad har blitt redusert enn de to øvrige, kan skyldes at en del foreninger har drevet med dette i tilknytning til koronasituasjonen.

For det andre ser vi at deler av den mer medlemsrettede aktiviteten i tillegg har blitt redusert, om enn ikke i like stor grad. For eksempel svarer 71 prosent at det har vært mye reduksjon og 24 prosent litt reduksjon i sosiale tiltak for

medlemmer. Når det gjelder øvinger og treninger, finner vi at andelene er noe lavere, henholdsvis 61 og 27 prosent, samtidig som 11 prosent svarer at det ikke har vært noen endring. Et lignende mønster ser vi i fordelingen for medlemsmøter. Det tyder på at en del foreninger har klart å holde kjerneaktiviteten i gang i større eller mindre grad til tross for sosiale restriksjoner. Vi ser noe av det samme for dagnadsaktivitet, der figuren viser at 46 prosent har redusert dette mye og 35 prosent litt, mens 14 prosent ikke har noen endring. Likevel peker tallene mot at mye av aktiviteten som normalt foregår ansikt til ansikt, er blitt redusert.

Til sist ser vi at styremøter er den aktiviteten som i minst grad ser ut til å ha vært berørt. Bare 26 prosent svarer at den er blitt mye redusert, og 40 prosent litt redusert, samtidig som så mange som 28 prosent rapporterer at det ikke er noen endring. Det er nok ikke bare enklere å gjennomføre styremøtene, siden de omfatter et lite antall deltakere, de er også viktige for å sikre kontinuitet i foreningsdriften når det er vanskeligere å avholde andre typer aktiviteter. Selv om mye av aktiviteten i mange foreninger er blitt redusert, sikrer dette at det fortsatt er liv i foreningene – og at aktiviteten kan gjenopptas når det blir mulig.

Med utgangspunkt i tabell 2 kan vi også se forskjellen mellom kultur-, idretts- og fritidsforeninger og andre typer foreninger. Tallene er avgrenset til de foreningene som har den eller de aktuelle aktivitetene (tallet i parentes viser hvor stor andel dette utgjør av alle lag og foreninger).

Tabell 2. «Vi ønsker nå at du sammenligner aktiviteten i foreningen slik den er i dag, med tiden før koronasituasjonen startet. Hva har skjedd med de følgende typene aktiviteter?» Kultur, idrett og fritid og andre foreninger (bare de som har aktiviteten). Prosent.

			Redusert mye	Redusert litt	Ingen endring	Økt litt	Økt mye	Sig.- test	n
Styremøter	Kultur, idrett, fritid	(98)	26	40	27	5	1	Ikke- sig.	226
	Andre foreninger	(98)	25	40	30	3	3		119
Medlemsmøter	Kultur, idrett, fritid	(85)	59	21	19	0	0	Ikke- sig.	198
	Andre foreninger	(89)	62	21	17	0	0		106
Øvinger eller treninger	Kultur, idrett, fritid	(68)	58	30	10	1	0	Ikke- sig.	153
	Andre foreninger	(43)	68	18	15	0	0		48
Stevner eller konkurranser	Kultur, idrett, fritid	(60)	90	8	2	1	0	Sig.	138
	Andre foreninger	(37)	70	8	22	0	0		42
Seminarer eller kurs	Kultur, idrett, fritid	(69)	75	17	6	2	0	Ikke- sig.	158
	Andre foreninger	(59)	71	22	6	1	1		70
Loppemarked, lotteri eller basar	Kultur, idrett, fritid	(51)	71	20	7	2	0	Ikke- sig.	117
	Andre foreninger	(55)	82	7	11	0	0		63
Innsamling av penger	Kultur, idrett, fritid	(64)	49	29	18	2	2	Ikke- sig.	147
	Andre foreninger	(67)	61	26	13	0	0		78
Kulturaktiviteter	Kultur, idrett, fritid	(61)	83	14	3	0	1	Sig.	140

	Andre foreninger	(74)	68	21	9	2	0		88
Sosiale tiltak for medlemmer	Kultur, idrett, fritid	(86)	72	26	1	0	0	Ikke-sig.	197
	Andre foreninger	(90)	71	20	7	1	0		108
Sosiale tiltak for andre	Kultur, idrett, fritid	(65)	82	14	3	1	0	Ikke-sig.	149
	Andre foreninger	(71)	79	14	6	1	0		83
Dugnader	Kultur, idrett, fritid	(78)	46	32	18	3	2	Ikke-sig.	179
	Andre foreninger	(85)	47	41	8	1	3		101

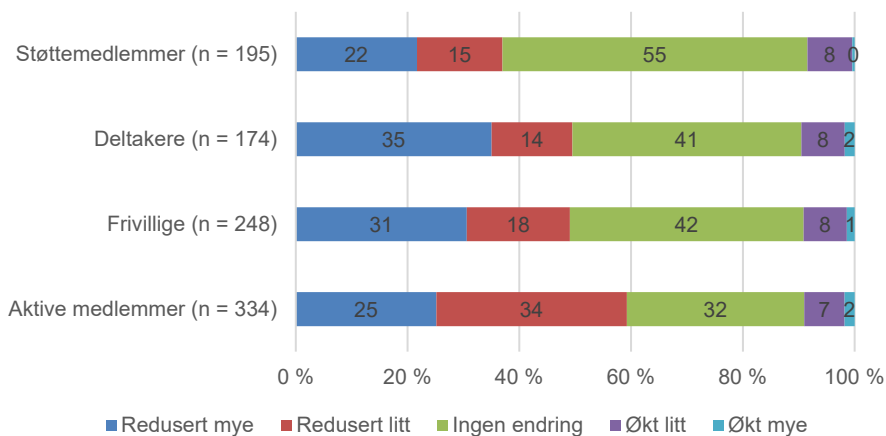
Aller først er det viktig å ta i betraktning at det er forskjeller i hvor stor grad lag innen kultur, idrett og fritid og andre foreninger gjennomfører ulike typer aktiviteter. Fra tabellen går det for eksempel fram at det ikke er noen signifikante forskjeller i andelen som har redusert øvinger eller treninger og seminarer eller kurs, når man sammenligner bare foreninger som har slike aktiviteter. Det er imidlertid flere lag innen kultur, idrett og fritid enn andre foreninger som har disse typene aktiviteter, og som regel er det også snakk om kjerneaktiviteter. Dermed har reduksjonen et større omfang i denne delen av frivilligheten enn det tabellen kan gi inntrykk av.

Samtidig er det ikke store, signifikante forskjeller i mønstrene mellom de to kategoriene. Det vil si at mange av de forskjellene vi ser, i første rekke skyldes statistiske tilfeldigheter. Det er likevel en signifikant forskjell i andelen foreninger som svarer at de har redusert stevner og konkurranser. Innen kultur, idrett og fritid svarer 60 prosent at de har redusert dette mye, og 90 prosent litt, mens tallet blant andre foreninger er henholdsvis 37 og 70 prosent. Det er også langt flere innen sistnevnte kategori som ikke har hatt noen endring i slike aktiviteter. Dette er ikke så overraskende i og med at stevner og konkurranser også er langt vanligere og mer sentralt blant idrettslag og kulturforeninger. Vi finner også en forskjell når det gjelder kulturaktiviteter. Mens 74 prosent av andre foreninger svarer at de har redusert dette mye, er det tilfellet for 61 prosent innen kultur, idrett og fritid. Alt i alt tyder imidlertid tabellen på at de overordnede endringene vi ser i aktivitetsnivået, i stor grad går på tvers av ulike lag og foreninger.

Frafall og rekruttering i foreningene

At aktiviteten i det nordnorske foreningslivet på mange måter har vært redusert, vil kunne tenkes å få konsekvenser for rekrutteringen av medlemmer og frivillige. For å undersøke dette viser vi i figur 3 andelen av foreningene som rapporterer om reduksjon, økning eller ingen endring i antallet aktive medlemmer, frivillige, deltakere og støttemedlemmer.

Figur 3. «Vi ønsker at du her sammenligner antall deltakere nå med tiden før koronasituasjonen startet. Hva har skjedd med de følgende gruppene deltakere?» Alle foreninger. Prosent.

Figuren viser at mange lag og foreninger har hatt frafall av aktive medlemmer. Mer konkret svarer 25 prosent at antallet aktive medlemmer har blitt redusert mye, og 34 prosent at det har blitt redusert litt. 32 prosent svarer at antallet ikke har endret seg, mens bare 9 prosent har opplevd en økning. Dette vil det være naturlig å se i sammenheng med reduksjonen i aktiviteter, ved at medlemmene faller fra når det ikke er noe opplegg å delta i. Imidlertid har ikke frafallet vært like stort for støttemedlemmer, for de organisasjonene som har dette. Flertallet, 55 prosent, svarer her at det ikke har vært noen endring, mens til sammen 27 prosent svarer at de har hatt en reduksjon. Det kan peke i retning av at det i en del foreninger også er mange som ønsker å støtte foreningslivet i en vanskelig tid gjennom å gi et økonomisk bidrag, selv om det ikke har latt seg gjøre å delta i normal aktivitet.

Når det gjelder frivillige og deltakere, ser vi at mønsteret disse kategoriene imellom er ganske likt. Sammenlignet med aktive og støttemedlemmer er det flere som rapporterer om en stor reduksjon og færre om en liten reduksjon. 31 prosent svarer at de har hatt mye reduksjon i frivillige, og 18 prosent litt reduksjon, mens for deltakere er tallene henholdsvis 35 og 14 prosent. Til gjengjeld ligger andelen som ikke har opplevd noen endring, noe høyere, på henholdsvis 41 prosent for frivillige og 42 prosent for deltakere. Det kan skyldes at disse to gruppene har en annen rolle i foreningene enn medlemmer. Frivillige er ikke nødvendigvis aktivt og kontinuerlig med, og kan lettere mobiliseres til konkrete aktiviteter når det er behov for det. Fordelingen i figuren kan speile nettopp det at foreningene ser for seg at de frivillige lettere vil komme tilbake når aktiviteten normaliseres.

I tabell 3 vises også fordelingen på dette spørsmålet for kultur, idrett og fritid og andre foreninger. Tallene er avgrenset til de foreningene som har aktive medlemmer, frivillige, deltakere og støttemedlemmer (tallet i parentes viser hvor stor andel dette utgjør av alle lag og foreninger).

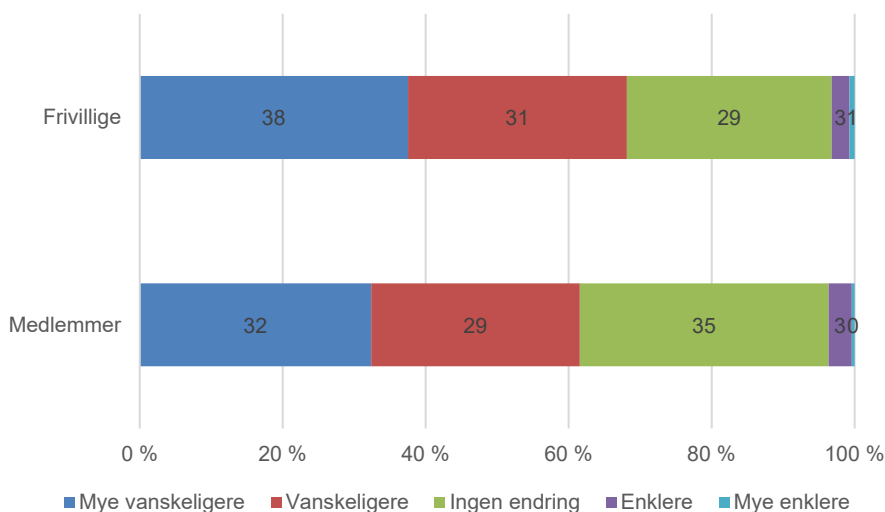
Tabell 3. «Vi ønsker at du her sammenligner antall deltakere nå med tiden før koronasituasjonen startet. Hva har skjedd med de følgende gruppene deltakere?» Kultur, idrett og fritid og andre foreninger. Prosent.

			Redusert mye	Redusert litt	Ingen endring	Økt litt	Økt mye	Sig. -test	n
Aktive medlemmer	Kultur, idrett, fritid	(95)	27	33	30	9	2	Ikke- sig.	218
	Andre foreninger	(93)	22	36	36	4	1		112
Frivillige	Kultur, idrett, fritid	(69)	33	17	40	10	1	Ikke- sig.	157
	Andre foreninger	(74)	27	21	46	4	2		89
Deltakere	Kultur, idrett, fritid	(49)	35	15	42	7	1	Ikke- sig.	110
	Andre foreninger	(54)	34	13	40	10	3		64
Støtte- medlemmer	Kultur, idrett, fritid	(53)	22	13	55	9	0	Ikke- sig.	120
	Andre foreninger	(63)	22	18	53	6	1		75

Tabellen indikerer at det ikke er noen signifikante forskjeller mellom de to kategoriene når det gjelder reduksjon eller økning i antallet aktive medlemmer, frivillige, deltakere og støttemedlemmer. Mønsteret er i det store og hele det samme, og de små forskjellene vi ser, skyldes etter alt å dømme statistiske tilfeldigheter.

Et annet spørsmål ved siden av frafall er rekruttering av nye medlemmer og frivillige. Figur 4 viser fordelingen på et spørsmål om i hvilken grad man oppfatter at rekrutteringen har blitt vanskeligere eller enklere som følge av koronasituasjonen.

Figur 4. «Har koronasituasjonen gjort rekrutteringen av nye medlemmer og/eller frivillige vanskeligere, enklere, eller har det ikke vært noen endring?» Alle foreninger (n = 352). Prosent.

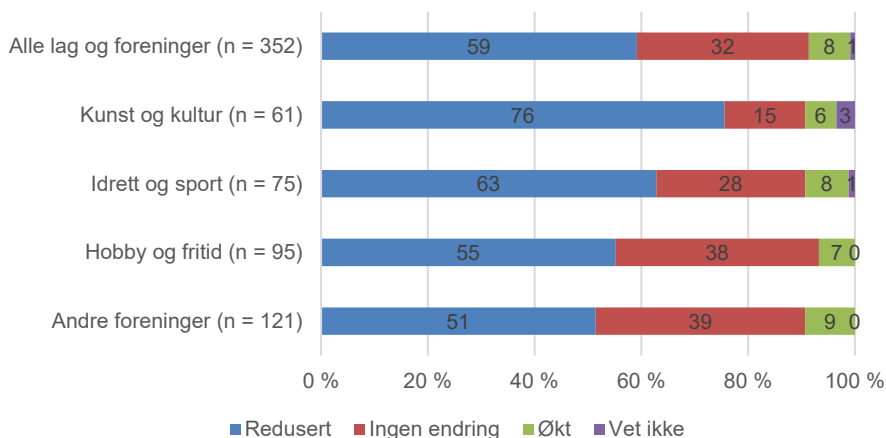
Figuren viser at 32 prosent av foreningene opplever at koronasituasjonen har gjort rekrutteringen av *medlemmer* mye vanskeligere og 29 prosent vanskeligere, mens 35 prosent svarer at det ikke har vært noen endring. Et lite mindretall på 3 prosent svarer at det har blitt enklere eller mye enklere. Når det gjelder *frivillige*, er det en noe større andel, 38 prosent, som oppfatter at rekrutteringen har blitt mye vanskeligere, mens 31 prosent svarer at det har blitt vanskeligere. Andelen som ikke har opplevd noen endring, er imidlertid noe lavere sammenlignet med medlemmer, 29 prosent.

Økonomi

Økonomien i det nordnorske foreningslivet vil til sist også kunne påvirkes av endringer i aktivitetsnivået og rekrutteringen. Med utgangspunkt i undersøkelsen kan vi se nærmere på både inntekts- og utgiftssiden til lag og foreninger.

Foreningene ble for det første spurt om de totale inntektene hadde økt, blitt redusert eller var uendret sammenlignet med det de hadde budsjettert med i 2020. I figur 5 vises fordelingen på dette spørsmålet både for alle lag og foreninger, og for kunst og kultur, idrett, hobby og fritid og andre foreninger.

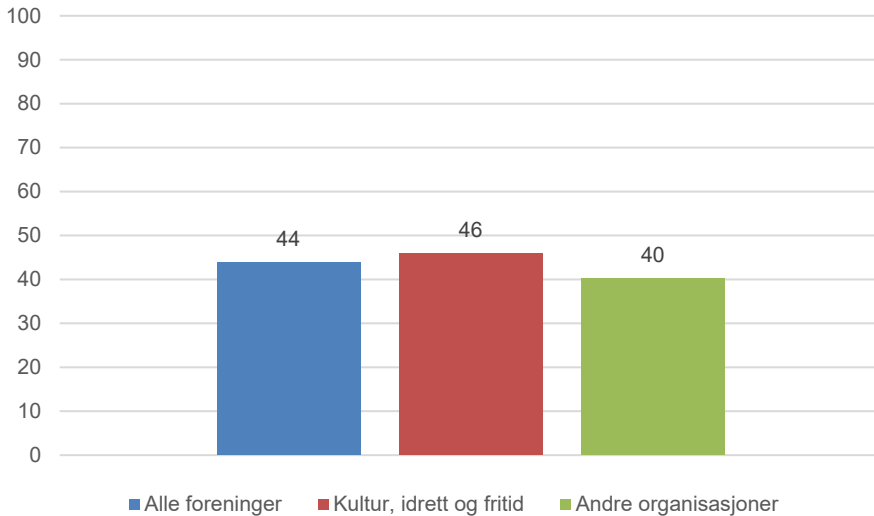
Figur 5. «Sammenlignet med det foreningen hadde budsjettet med i 2020, opplevde dere at foreningens totale inntekter økte, ble redusert, eller var det ingen endring?». Ulike lagstyper. Prosent.

Figuren viser at av alle lag og foreninger svarer 59 prosent at deres inntekter ble redusert, mens 32 prosent ikke opplevde noen endring. Et mindretall, 8 prosent, svarer at inntektene hadde økt. Det er imidlertid noen forskjeller mellom de ulike lagstypene. Vi ser at foreninger innen kunst og kultur i størst grad rapporterer om reduksjon i inntekter. 76 prosent i denne kategorien har svart dette. Dernest følger idrett og sport med 63 prosent, og hobby og fritid og andre foreninger med henholdsvis 55 og 51 prosent. Andelen som svarer at inntektene har økt, er noenlunde den samme på tvers av disse fire kategoriene, slik at de i første rekke også varierer tilsvarende for foreninger som ikke har hatt noen endring.

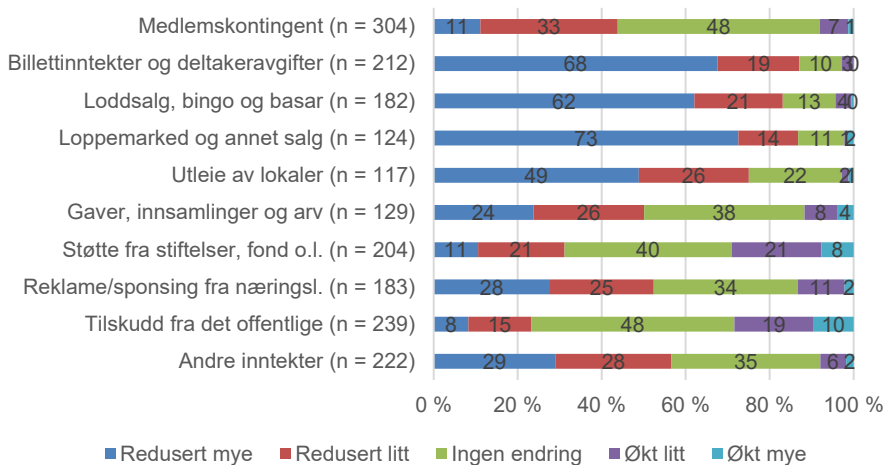
Foreningene som svarte at inntektene hadde blitt redusert, ble også bedt om å anslå hvor stor endringen hadde vært den ene eller andre veien i prosent. Figur 6 viser gjennomsnittlig prosentvis endring for de foreningene som rapporterte reduksjon i sine inntekter. Fordi det er snakk om et lite antall foreninger, skilles det kun mellom kultur, idrett og fritid og andre foreninger. Den viser at det blant foreninger som hadde opplevd inntektsfall, ble anslått at den prosentvise reduksjonen i inntekter i gjennomsnitt lå på 44 prosent. Det er i tillegg små forskjeller mellom de to lagstypene.

Figur 6. «Du svarte at foreningens totale inntekter ble redusert i 2020. Kan du anslå i prosent omtrent hvor mye inntektene falt?» Gjennomsnitt, anslag over prosentvis endring.

Foreningene ble også bedt om å spesifisere om de hadde reduksjon, økning eller ingen endring i ulike inntekter. Figur 7 viser fordelingen på dette spørsmålet.

Figur 7. «Sammenlignet med det foreningen hadde budsjettert med i 2020, opplevde foreningen at inntektene i følgende kategorier ble økte, ble redusert, eller var det ingen endring?» Alle foreninger (n = 352). Prosent.

Fra figuren ser vi at 73 prosent rapporterer om stor reduksjon i inntekter fra loppemarked og annet salg, 68 prosent fra billettinntekter og deltakeravgifter, og 62 prosent fra loddsalg, bingo og basar. Sammen med utleie av lokaler, der det tilsvarende tallet er 49 prosent, er dette inntektene flest foreninger svarer har blitt redusert mye. Det kan i sin tur ses i lys av nedstengninger og sosiale restriksjoner under koronapandemien, som vi har sett har gjort det vanskeligere å opprettholde ulike typer medlemsaktivitet og inntektsbringende aktivitet for lag og foreninger i Nord-Norge. Dette er trolig også noe som særlig rammer foreninger innen idrett og kultur.

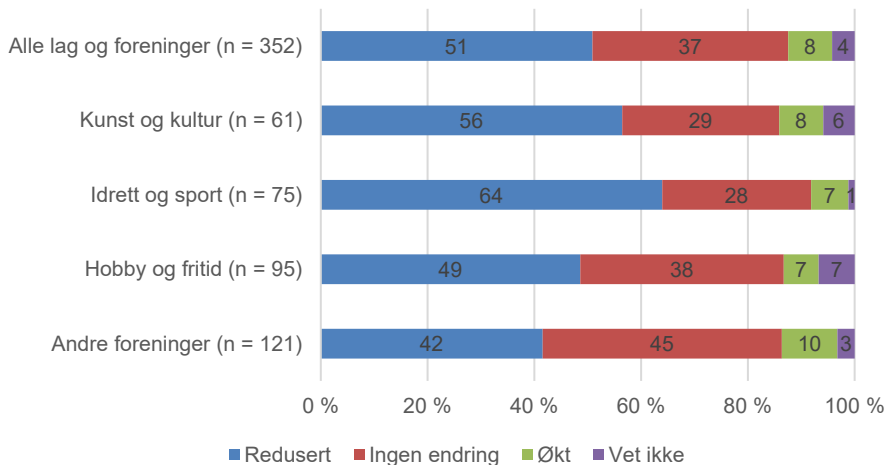
For noen typer inntekter finner vi også at mange foreninger svarer at de har blitt redusert i større eller mindre grad. Når det gjelder inntekter fra gaver, arv og innsamlinger, finner vi for eksempel at 24 prosent svarer at de er redusert mye, og 26 prosent at de er redusert litt (til sammen 50 prosent). Et liknende mønster finner vi for andre, uspesifiserte inntekter. En del foreninger har også opplevd reduksjon i inntekter fra medlemskontingent, herunder svarer 11 prosent at de ble mye redusert, og 33 prosent litt. Imidlertid har de fleste enten hatt ingen endring, 48 prosent, eller til og med en økning i slike inntekter. Medlemskontingenten framstår slik sett som en stabil inntektskilde for lag og foreninger i pandemien.

I tillegg er det noen typer inntekter som skiller seg ut ved at en god del foreninger har hatt en økning i dem, samtidig som andelen som svarer at de er redusert, er lavere sammenlignet med andre inntektskilder. For gaver fra stiftelser, fond og lignende, finner vi at 21 prosent svarer at disse inntektene har økt litt, og 8 prosent at de har økt mye. For tilskudd fra det offentlige er tallene henholdsvis 19 og 10 prosent. Det peker mot at både privat og offentlig støtte har vært viktig for foreningene å støtte seg på når koronasituasjonen har gjort andre inntektskilder mer ustabile.

At foreningene har redusert sin aktivitet, kan imidlertid også bety at de har hatt færre kostnader i forhold til det man ellers hadde planlagt for. Samtidig vil tilpasninger til koronasituasjonen også ha kunnet medføre økte kostnader, som utgifter til smitteverntiltak eller leie av lokaler. Det ble derfor stilt tilsvarende spørsmål om utgiftene til foreningene. Figur 8 viser fordelingen på dette spørsmålet, der vi også skiller mellom kunst og kultur, idrett og sport, hobby og fritid og andre foreninger.

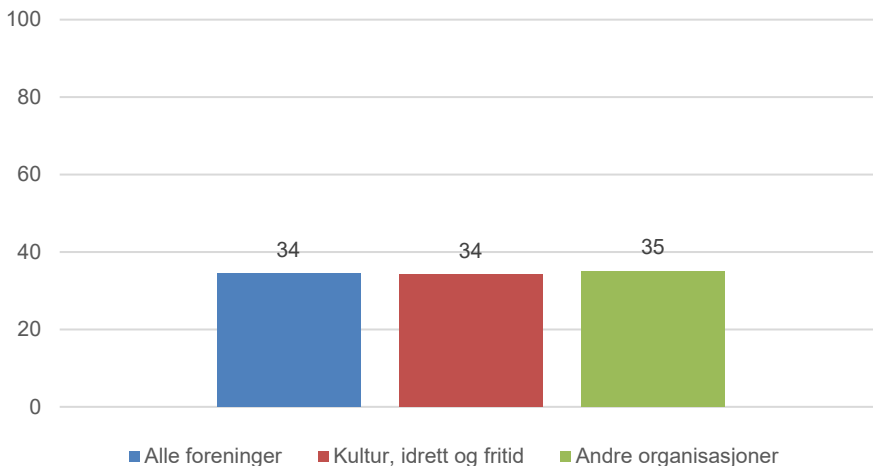
Figuren viser at 51 prosent hadde fått redusert sine kostnader. 37 prosent opplevde ingen endring, og 8 prosent svarte at de hadde økt. Når det gjelder forskjeller mellom ulike lagstyper, er det noe variasjon, og mer konkret ser vi at flere idrettslag rapporterer om reduksjon i kostnader sammenlignet med andre typer. Forskjellen er imidlertid ikke signifikant, og vi kan derfor ikke utelukke at den skyldes statistiske tilfeldigheter.

Figur 8. «Sammenlignet med det foreningen hadde budsjettert med i 2020, opplevde dere at foreningens totale utgifter økte, ble redusert, eller var det ingen endring?» Ulike lagstyper. Prosent.

Foreningene som svarte at kostnadene hadde blitt redusert eller økt, ble også her bedt om å anslå hvor stor endringen hadde vært den ene eller andre veien i prosent. Figur 9 viser gjennomsnittlig prosentvis endring for de foreningene som rapporterte reduksjon i sine inntekter.

Figur 9. «Du svarte at foreningens totale kostnader ble redusert i 2020. Kan du anslå i prosent omtrent hvor mye inntektene falt?» Gjennomsnitt, anslag over prosentvis endring.

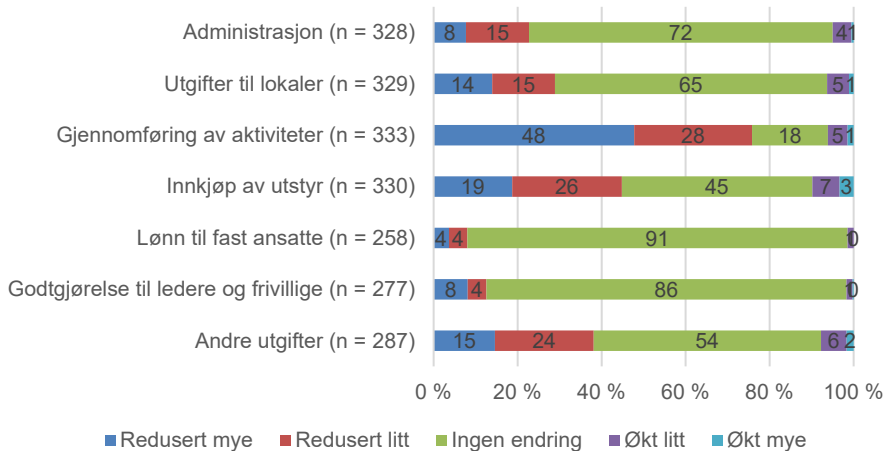

Figuren viser at blant de foreningene som har opplevd reduksjon i kostnadene, var den i gjennomsnitt på 34 prosent, mens tallet blant de som rapporterte en økning, var 24 prosent. Blant de som opplevde en reduksjon i kostnader, er det en helt marginal forskjell mellom kultur, idrett og fritid og andre foreninger. Når det gjelder de som opplevde en økning, rapporterer kultur, idrett og fritid om en gjennomsnittlig høyere prosentvis endring. Antallet foreninger som svarte at kostnadene økte, er samtidig liten, og forskjellen fra andre foreninger er ikke signifikant.

På samme vis som for inntektene ble foreningene videre bedt om å spesifisere om de hadde reduksjon, økning eller ingen endring i ulike kostnader. Fordelingen er vist i figur 10.

Fra figuren ser vi at den typen kostnader som flest foreninger svarer har blitt redusert, er knyttet til gjennomført av aktiviteter. 48 prosent svarer at disse har blitt redusert mye, og 28 prosent at de har blitt redusert litt, mens 18 prosent har svart ingen endring og 6 prosent økt litt eller mye. Dette har igjen trolig å gjøre med at aktiviteten i foreningslivet også har blitt redusert. Noe av det samme gjenspeiles i kostnader til innkjøp av utstyr, der 19 prosent svarer at de har blitt redusert mye, og 26 prosent litt. På den annen side bryter dette med en forventning om at for eksempel behovet for å ivareta smittevern hensyn har påført foreningene store ekstrakostnader.

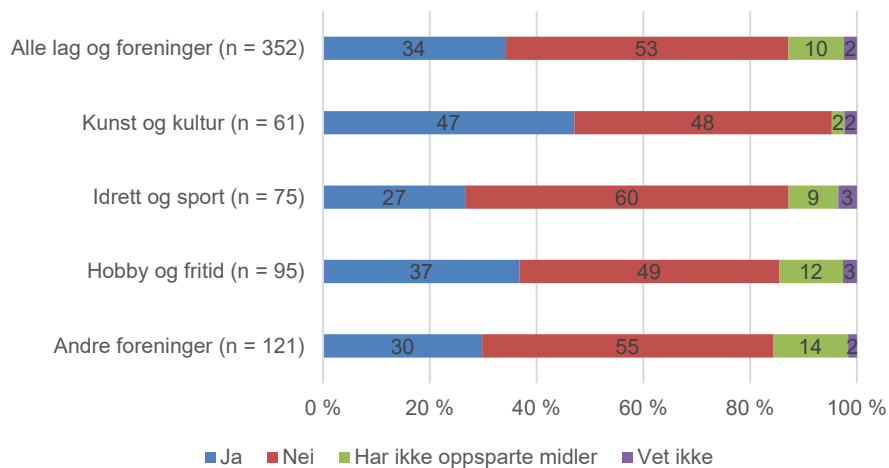
Figur 10. «Sammenlignet med det foreningen hadde budsjettet med i 2020, opplevde dere at utgiftene i følgende kategorier ble økte, ble redusert, eller var det ingen endring?» Alle foreninger. Prosent.

Figur 10 viser videre også at en del foreninger rapporterer om reduserte kostnader til administrasjon og til lokaler, samt andre uspesifiserte utgifter. Kostnadene som i minst grad ser ut til å ha vært berørt, er lønn til fast ansatte og godtgjørelse til ledere og frivillige. Her svarer henholdsvis 91 og 86 prosent at det ikke har vært noen endring. Selv om aktiviteten har blitt redusert, har flertallet av foreninger noen løpende, faste utgifter. Når man ser dette i sammenheng med at mange foreninger rapporterer om reduserte inntekter, reiser det et spørsmål om de mer langsiktige konsekvensene for deres økonomi.

En inngang til dette er hvorvidt foreningene har brukt oppsparte midler. Figur 11 viser fordelingen på et spørsmål om nettopp dette, der vi også skiller mellom kunst og kultur, idrett og sport, hobby og fritid og andre foreninger.

Figur 11. «Har foreningen som følge av koronasituasjonen vært nødt til å bruke av oppsparte midler?» Ulike lagstyper. Prosent.

Rundt en tredjedel, 34 prosent, svarer at de har vært nødt til å bruke av oppsparte midler. Vi ser imidlertid at mens det gjelder «bare» 27 prosent av idrettslag, er tallet 47 prosent blant kulturforeninger og 37 prosent blant fritidsorganisasjoner. Det kan dermed se ut til at koronasituasjonen har lagt større press på økonomien i det frivillige kulturlivet sammenlignet med andre deler av den nordnorske frivilligheten. Vi finner også at 10 prosent ikke har hatt noen oppsparte midler. Dette gjelder i større grad fritidsorganisasjoner og andre organisasjoner enn kultur- og idrettslag.

Digital omstilling, nyskaping og den nordnorske frivillighetens rolle under koronakrisen

I dette kapittelet ser vi nærmere på hvilken rolle den nordnorske frivilligheten har spilt i forbindelse med koronapandemien, og i hvilken grad krisen har bidratt til digital omstilling og nyskaping i nordnorske lag og foreninger. Vi undersøker også hvordan man i foreningene vurderer framtidsutsiktene etter koronakrisen. Hva er de langsiktige konsekvensene av krisen for frivilligheten? Vil aktiviteten være på samme nivå som før, og vil den ha en annen form enn tidligere?

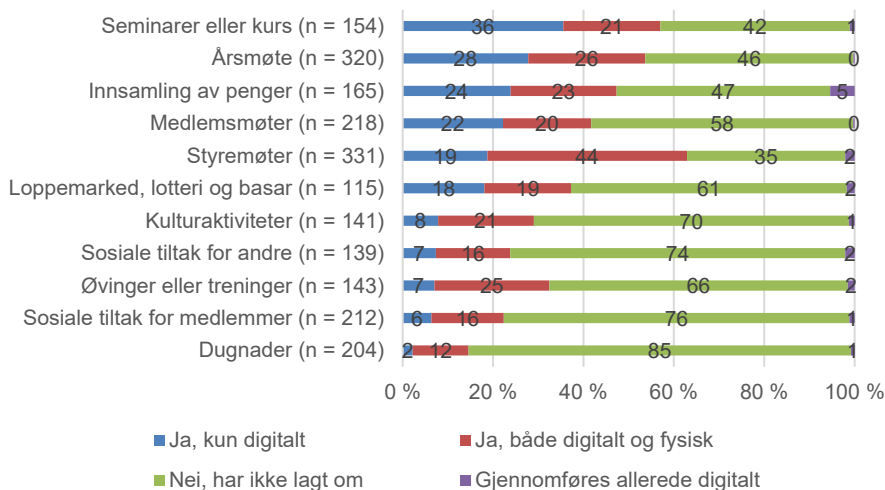
Digital omstilling i den nordnorske frivilligheten

Sosiale medier og andre digitale verktøy har gjort det mulig for lag og foreninger å opprettholde sine aktiviteter, om enn i en litt annen form enn før. I undersøkelsen ble foreningene bedt om å ta stilling til ulike aktiviteter og svare på om de hadde blitt lagt om ved hjelp av digitale verktøy som hjemmesider, sosiale medier som Facebook og Twitter, nettbaserte samtale- og samarbeidsverktøy som Skype og Zoom og så videre. Det ble tatt høyde for at digital og fysisk deltakelse i mange tilfeller kan kombineres, ved at det var et eget svaralternativ for dette. Figur 12 viser fordelingen på spørsmålet.

De aktivitetene som det ser ut til at mange foreninger har tilpasset til den digitale sfæren, er på den ene siden møtevirksomhet og seminar- eller kursvirksomhet. For eksempel svarer 36 prosent at de har gjennomført seminarer eller kurs bare digitalt, og 26 prosent at de har gjort det i kombinasjon med fysisk deltakelse. Dette er en av de desidert mest «digitaliserte» aktivitetene i foreningene. På den andre siden er det ulike inntektsbringende aktiviteter, som loppemarked, lotteri og basar og pengeinnsamlinger. 24 prosent svarer at de har samlet inn penger digitalt og 22 prosent både digitalt, og fysisk. At det er møter, seminarer og kurs som i størst grad avholdes digitalt, henger nok sammen med at nettbaserte verktøy også egner seg godt til dette. Det kan til og med senke terskelen for å delta. Det samme gjelder inntektsbringende

aktiviteter, der plattformer som Facebook, Spleis og Vipps har gjort det enklere enn før for den enkelte å bidra til lag og foreninger.

Figur 12. «Har foreningen som følge av koronasituasjonen lagt om noen av følgende typer aktiviteter slik at de i dag gjennomføres helt eller delvis ved hjelp av digitale verktøy?» Alle foreninger (kun de som har aktiviteten). Prosent.

Rundt halvparten av alle lag og foreninger har enten hatt heldigitale årsmøter eller kombinert digital og fysisk deltakelse (henholdsvis 28 og 26 prosent). Årsmøter holdes som regel på starten av kalenderåret, slik at mange nok har gjennomført dem i en periode da det var strengere sosiale restriksjoner. Samtidig spiller nok også størrelsen på foreningens medlemsmasse inn, ved at det nok har vært enklere for små foreninger å gjennomføre årsmøtet som normalt. Ved å ta i bruk digitale verktøy har man kunnet opprettholde medlemsdemokratiet til tross for sosiale restriksjoner. Faktisk kan det tenkes at det er blitt styrket fordi terskelen for å delta blir lavere når det kan foregå digitalt.

Styremøter er en annen aktivitet som mange foreninger har lagt om til å bli digitale. 19 prosent svarer at de har gjennomført dette bare digitalt, og hele 44 prosent at de har gjort det digitalt og fysisk. Noe av forklaringen på det kan være at styremøter lettere kan foregå ved hjelp av digitale verktøy, fordi det er snakk om relativt få deltakere. Å avholde styremøte er også viktig for å opprettholde driften og aktiviteten i foreningen, og en del foreninger kan derfor ha strukket seg lenger for å gjennomføre slike møter digitalt framfor andre typer aktiviteter.

Samtidig er det også lag og foreninger som avholder øvinger og treninger digitalt, men da oftere i kombinasjon med fysisk deltakelse. Det kan for eksempel dreie seg om kor som øver gjennom videomøter, idrettslag som trener ved hjelp av treningsapper, eller til og med husflidslag som driver håndverksarbeid på Facebook. På liknende vis har enkelte foreninger også hatt sosiale tiltak for medlemmer og andre digitalt, enten det er kaffeprat over Zoom og Teams eller at man samles i et chatrom. Når det likevel er slik at øvinger og treninger, sosiale tiltak og liknende aktiviteter i minst grad har blitt gjennomført digitalt, handler det sannsynligvis om at det å møtes ansikt til ansikt ofte er noe av det som gjør aktiviteten meningsfylt for dem som er med.

I tabell 4 vises andelen som har gjennomført ulike typer aktiviteter bare digitalt eller digitalt og fysisk («Ja, både og») etter kategori, der vi skiller mellom kunst og kultur, idrett og sport, hobby og fritid og andre foreninger. For å gjøre tolkningen av tabellen lettere viser vi også hvor stor andel som totalt sett har tatt i bruk digitale verktøy i mindre eller større utstrekning.

Tabell 4. «Har foreningen som følge av koronasituasjonen lagt om noen av følgende typer aktiviteter slik at de i dag gjennomføres helt eller delvis ved hjelp av digitale verktøy?» Alle foreninger. Prosent.

		Ja, kun digitalt	Ja, både og	Sum digitalt	Sig.-test	n
Årsmøte	Kultur, idrett, fritid	28	23	51	Ikke-sig.	206
	Andre foreninger	28	31	58		112
Styremøte	Kultur, idrett, fritid	18	47	65	Ikke-sig.	215
	Andre foreninger	22	41	63		108
Medlemsmøte	Kultur, idrett, fritid	22	17	39	Ikke-sig.	140
	Andre foreninger	23	24	47		76
Øvinger eller treninger	Kultur, idrett, fritid	5	26	31	Ikke-sig.	108
	Andre foreninger	16	26	43		26
Seminarer eller kurs	Kultur, idrett, fritid	30	21	51	Sig. (< 0,1)	100
	Andre foreninger	49	23	72		48
Loppemarked, lotteri eller basar	Kultur, idrett, fritid	17	22	39	Ikke-sig.	70
	Andre foreninger	20	15	36		36
Innsamling av penger	Kultur, idrett, fritid	24	22	46	Ikke-sig.	104
	Andre foreninger	28	32	60		44
Kulturaktiviteter	Kultur, idrett, fritid	6	16	22	Sig. (< 0.1)	80
	Andre foreninger	12	30	42		47
Sosiale tiltak for medlemmer	Kultur, idrett, fritid	5	13	17	Sig. (< 0.1)	135
	Andre foreninger	10	22	32		74
Sosiale tiltak for andre	Kultur, idrett, fritid	4	12	15	Sig. (< 0.05)	82
	Andre foreninger	14	25	38		52
Dugnader	Kultur, idrett, fritid	1	11	12	Ikke-sig.	131
	Andre foreninger	5	15	20		64

Tabellen viser at det er noen variasjoner mellom de to lagstypene når vi ser på tvers av de ulike aktivitetene. For eksempel har 72 prosent av andre foreninger avholdt seminarer og kurs digitalt, mot 51 prosent innen kultur, idrett og fritid. Også når det gjelder kulturaktiviteter og sosiale tiltak for medlemmer og andre, er det mer markante og signifikante forskjeller mellom kategoriene. Når det gjelder inntektsbringende aktiviteter som innsamling av penger og loppemarked, lotteri og basar, er forskjellene ikke like store. For de aktivitetene der det generelt i liten grad er tatt i bruk digitale verktøy, er det også mindre forskjeller etter foreningstype selv om det er noe variasjon. Igjen er antakelig fellestrekket her at dette er aktiviteter som fordrer fysisk deltakelse, og som det er langt vanskeligere å legge om digitalt. Samlet sett viser likevel tallene, både overordnet og etter lagstyper, at nordnorske lag og foreninger har omstilt mye av aktiviteten under koronapandemien. Det vitner om en tilpasningsdyktig frivillighet i Nord-Norge.

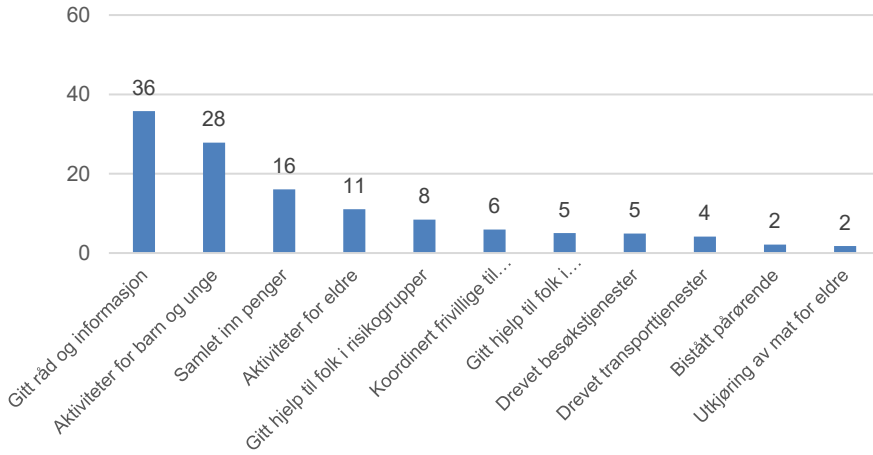
Aktiviteter i forbindelse med koronapandemien

Frivilligheten spiller i Nord-Norge og andre deler av landet en viktig rolle i samfunnsberedskapen. Mye tyder på at det også har vært tilfellet i forbindelse med koronapandemien. I samarbeid med Norges Røde Kors, Sanitetsforeningen og Norsk Folkehjelp laget Helsedirektoratet en anbefaling til kommunene om å inngå avtale om samarbeid med frivillige organisasjoner.¹ For å undersøke hvilken rolle nordnorske lag og foreninger har spilt under pandemien, har de blitt spurt om de har gjennomført ulike typer aktiviteter i tilknytning til koronasituasjonen, som vist i figur 13.

Figuren viser for det første at den nordnorske frivilligheten har bidratt til å videreformidle informasjon fra myndighetene om koronaviruset, og fungert som støtte for dem som har hatt behov for noen å snakke med. Så mye som 36 prosent av foreningene svarer at de har gitt råd og informasjon til medlemmene sine eller til andre, for eksempel på telefon eller gjennom internett og sosiale medier. Videre har deler av frivilligheten også drevet med direkte hjelp overfor personer i risikogrupper eller karantene og isolasjon, drevet med transport og utkjøring av mat og bistått pårørende, samt koordinert frivillig hjelpeinnsats. Mange, 26 prosent, har også samlet inn penger til hjelpetiltak i forbindelse med koronapandemien. Til sist har mange foreninger også hatt aktiviteter for andre grupper som på ulike måter har blitt påvirket av krisen. Fra figuren ser vi at 28 prosent har satt i gang aktiviteter for barn og unge, og 11 prosent aktiviteter for eldre. På denne måten har frivilligheten ikke bare bidratt til helseberedskap, men også til en form for omsorgsberedskap som handler om kontakt mennesker imellom og å skape trygghet i lokalsamfunnene.

¹ Se <https://www.helsedirektoratet.no/veiledere/koronavirus/idrett-kultur-og-frivillighet#frivillige-organisasjoner>

Figur 13. «Har foreningen gjennomført noen av følgende typer aktiviteter i forbindelse med koronasituasjonen?» Alle foreninger (n = 352). Prosent.

Det er grunn til å tenke seg at det er her noen viktige forskjeller mellom ulike typer lag og foreninger. Noen aktiviteter er mer typiske for dem som er sosialt orientert, mens andre kanskje har vært mer naturlig å sette i gang for de mer aktivitetsorienterte foreningene. Dette kan vi se nærmere på med utgangspunkt i tabell 5, som viser andelen etter lagstype.

Tabell 5. «Har foreningen gjennomført noen av følgende typer aktiviteter i forbindelse med koronasituasjonen?» Ulike lagstyper. Prosent.

	Kunst og kultur	Idrett og sport	Hobby og fritid	Andre foreninger
Gitt råd og informasjon	24	51	30	37
Gitt hjelp til folk i risikogrupper	1	3	3	20
Gitt hjelp til folk i karantene/isolasjon	3	6	0	9
Drevet transporttjenester	0	1	4	8
Drevet besøkstjenester	0	2	3	11
Bistått pårørende	0	1	4	2
Drevet aktiviteter for barn og unge	26	56	12	24
Drevet aktiviteter for eldre	16	7	5	16
Drevet med utkjøring av mat	0	0	0	5
Koordinert frivillige til hjelpeinnsats	2	2	4	12
Samlet inn penger til konkrete aktiviteter	10	21	14	17
n	61	75	95	121

Fra tabellen ser vi at det i første rekke er andre foreninger som har drevet med de ulike formene for hjelpearbeid under koronapandemien. Spesielt gjelder det direkte hjelp til folk i risikogrupper og dels også i karantene og isolasjon samt

koordinering av hjelpeinnsats. Dette dreier seg sannsynligvis om foreninger innen helse og sosiale tjenester (som lokallag i Norges Røde Kors, Norske Kvinners Sanitetsforening, Nasjonalforeningen for folkehelsen og lignende).

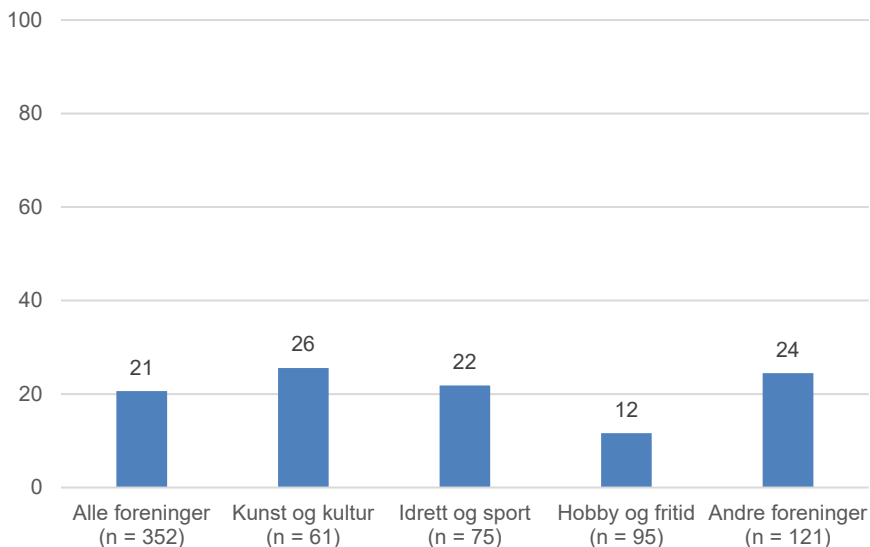
Vi ser også at svært mange idrettslag har drevet aktiviteter for barn og unge; 56 prosent svarer bekreftende på dette. Kulturforeninger og andre typer foreninger har på sin side i større grad hatt aktiviteter for eldre; 16 prosent i begge kategorier har gjennomført slike aktiviteter. Selv om det finnes foreninger under alle typene som har bidratt med slik aktivitet, ser vi her at ulike lagstyper har spilt litt ulike roller når det gjelder tiltak i forbindelse med koronapandemien.

Et interessant moment i tabellen er at en stor del av lag på tvers av de forskjellige kategoriene har gitt råd og informasjon. Det gjelder hele 51 prosent av idrettslag, 37 prosent av andre foreninger, 30 prosent av fritidsforeninger og 24 prosent av kulturforeninger. Det kan speile at informasjonsarbeidet som nevnt har handlet både om å videreformidle helseinformasjon fra myndighetene, som typisk er noe foreninger på helse- og sosialfeltet står for, og det å gi støtte og være samtalepartner for personer som har behov for dette. I tillegg kan det tenkes at det fra foreningenes medlemmer også har oppstått et behov for å få råd og informasjon knyttet til gjennomføring og deltakelse innenfor smittevernvennlige rammer på vanlige aktiviteter i regi av foreningene selv.

Andre, nye aktiviteter under koronakrisen

Ved siden av å omstille aktiviteten ved hjelp av digitale verktøy og å sette i gang koronarelaterte tiltak kan det tenkes at lag og foreninger også innpasset vanlige, fysiske aktiviteter i nye rammer eller satte i gang helt nye aktiviteter.

Figur 14. «Har foreningen i forbindelse med koronasituasjonen satt i gang nye aktiviteter som dere ikke har hatt tidligere?» Ulike lagstyper. Prosent.

Figur 14 viser at 21 prosent av foreningene svarer at de i forbindelse med koronasituasjonen har satt i gang nye aktiviteter som de ikke har hatt tidligere. Andelen er litt høyere innenfor kunst og kultur og andre foreninger, med henholdsvis 26 og 24 prosent, og noe lavere blant hobby- og fritidsforeninger, der den ligger på 12 prosent.

Foreningene ble også bedt om å beskrive aktivitetene. Av svarene framgår det et stort spekter av aktiviteter. Idrettslag har flyttet innendørsaktiviteter utendørs og lagt til rette for trening i mindre grupper. Kor og korps har hatt pop-up-konserter på torg i byene, og spilt på sykehjem og omsorgssentre:

Vi har lagt om [korpsaktiviteten] i forbindelse med 17. mai-feiringen. I stedet for å spille i tog og ved institusjoner har vi hatt 12 minikonserter rundt om i byen. [...] Det har vært en rimelig hard «arbeidsbelastning» for korpset. Allikevel har hele korpset stilt opp.

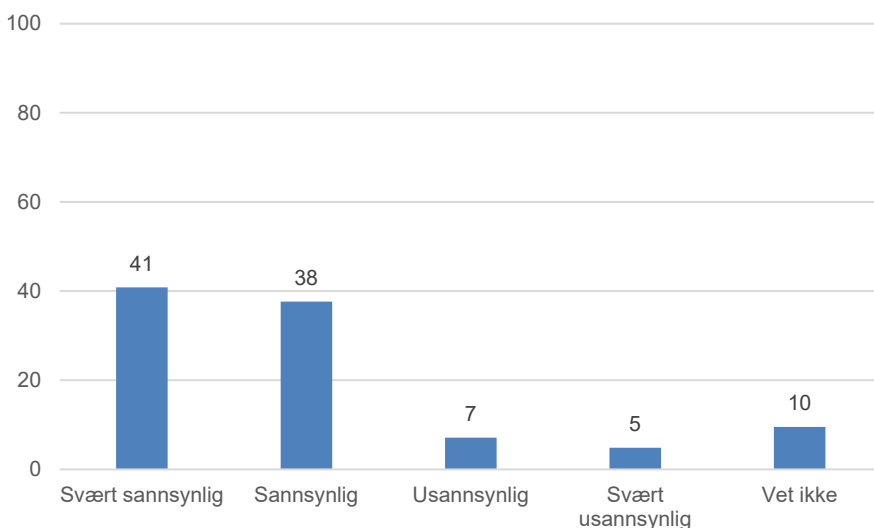
Andre eksempler er turforeninger som har satt i stand nye møteplasser ute i skogen, som gapahuker og bålplasser, og satt i gang aktiviteter for nye grupper. En del sosiale foreninger har på sin side begynt med mer oppsøkende aktiviteter, som å ringe rundt til medlemmer for en uformell prat, arrangere åpne samlinger på kafeer og invitere til middagstreff for hjemmeboende eldre. Et annet eksempel er språkkafeen, som har satt i gang med «walk and talk»:

Språkkafeen gjennomførte «walk and talk». Et opplegg som gir flyktninger og innvandrere muligheten til å gå på tur sammen med en norsk vert, lære om norsk kultur og øve på å prate norsk.

Eksemplene illustrerer mangfoldet og kreativiteten i lag og foreninger under pandemien, og at man har funnet nye måter å organisere tradisjonell aktivitet på innenfor smittevernreglene.

Foreningene ble også spurt om hvor sannsynlig de tror det er at de vil fortsette med disse aktivitetene ett år fram i tid. Som vist i figur 15 svarer det store flertallet at de anser det som sannsynlig eller svært sannsynlig at de vil drive med disse aktivitetene også framover. 41 prosent svarer at de anser det som det som svært sannsynlig, og 38 prosent at de anser det som sannsynlig. Henholdsvis 7 og 5 prosent anser det som usannsynlig og svært usannsynlig, mens 10 prosent svarer «vet ikke».

Figur 15. «Hvor sannsynlig er det at foreningen fortsatt vil gjennomføre én eller flere av disse nye aktivitetene ett år fram i tid?» Alle foreninger (n = 72). Prosent.

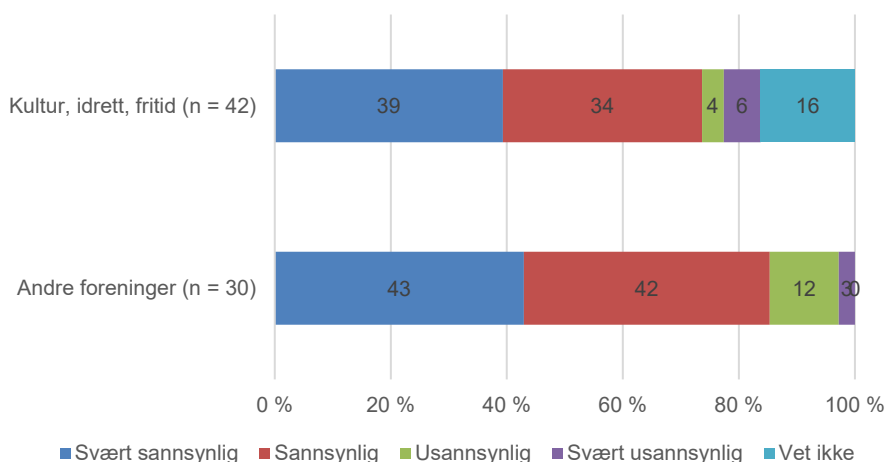

Selv om det ikke er mulig å si om aktivitetene faktisk vil fortsette, tyder dette på at koronasituasjonen vil kunne bidra til mer varig nyskaping i den nordnorske frivilligheten. Foreningene har blant annet fått erfaring med nye måter å organisere aktiviteten på, både ved tilpasninger av tradisjonell, fysisk aktivitet og gjennom bruk av digitale verktøy.

I figur 16 er svarene fra det samme spørsmålet brutt ned på kultur, idrett og fritid og andre foreninger. Selv om denne viser at det er noen forskjeller i hvordan de to typene foreninger vurderer sannsynligheten for at de nye

aktivitetene vil fortsette fram i tid, hefter det seg usikkerhet ved disse forskjellene fordi det dreier seg om relativt få foreninger. Overordnet er imidlertid mønsteret det samme på tvers av dem: Et flertall mener det er svært sannsynlig eller sannsynlig.

Figur 16. «Hvor sannsynlig er det at foreningen fortsatt vil gjennomføre én eller flere av disse nye aktivitetene ett år fram i tid?». Kultur, idrett og fritid og andre foreninger. Prosent.

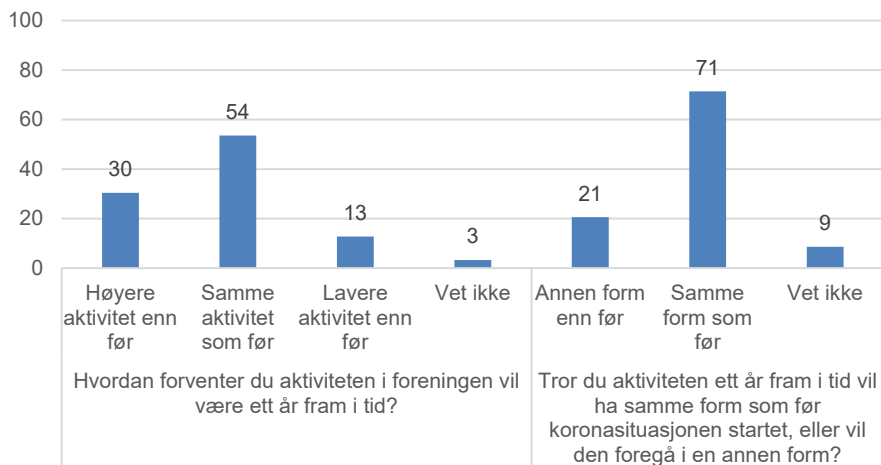
Framtidsutsikter og aktivitet etter krisen

En annen siste inngang til spørsmålet om omstilling og innovasjon blant nordnorske lag og foreninger er hvordan de ser for seg aktiviteten vil være ett år fram i tid, og hvorvidt de ser for seg om aktiviteten vil ha samme form som før. Dette spørsmålet ble også stilt til foreningene i undersøkelsen. Fordelingen er vist i figur 17.

Når det gjelder aktivitetsnivået ett år fram i tid, svarer flertallet, 54 prosent, at de tror det vil være på samme nivå som tidligere. Så mange som 30 prosent ser for seg at det vil være høyere enn hva det var før koronasituasjonen. Bare 13 prosent svarer at de tror aktiviteten vil være lavere. På spørsmålet om formen på aktiviteten viser figuren på sin side at 71 prosent tror den vil ha samme form som før, mens 21 prosent svarer at den vil foregå i en annen form. Det kan dreie seg om at den vil foregå digitalt, eller at den favner nye typer aktiviteter.

Dette vitner om en frivillighet som består av ildsjeler og frivillige som står klare til å trå til når samfunnet åpner opp igjen, og at deler av foreningslivet potensielt vil kunne komme styrket ut av krisen. Samtidig illustrerer tallene at det også finnes lag og foreninger som har slitt med å opprettholde aktiviteten under pandemien, og som tror at det vil være utfordrende å gjenoppta driften.

Figur 17. «*Hvordan forventer du aktiviteten i foreningen vil være ett år fram i tid? Tror du aktiviteten ett år fram i tid vil ha samme form som før koronasituasjonen startet, eller vil den foregå i en annen form?*». Alle foreninger (n = 352). Prosent.

I tabell 6 viser vi fordelingen på disse spørsmålene for foreninger innen kunst og kultur, idrett og sport, hobby og fritid og andre foreninger. Andelen som tror at aktiviteten vil være høyere enn før, er omtrent den samme i disse kategoriene. Imidlertid finner vi at det, sammenlignet med de øvrige kategoriene, blant idrettslagene er færre som tror aktiviteten vil være på samme nivå, og flere som tror den vil være lavere enn før. Mer konkret viser tabellen at andelen ligger henholdsvis på 45 og 23 prosent.

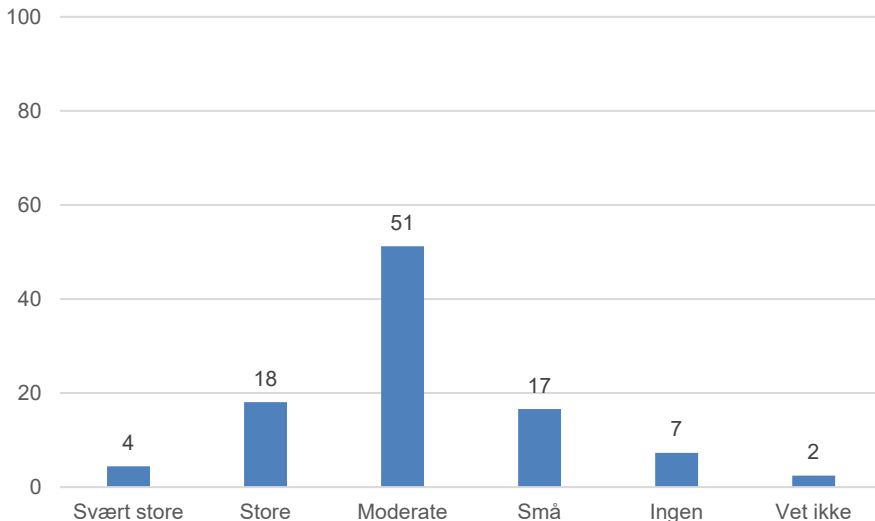
Med hensyn til formen på aktiviteten ett år fram i tid, viser tabellen videre at andelen som tror den vil ha en annen form enn før, er noe høyere blant andre foreninger og noe lavere blant hobby- og fritidsforeninger, med 28 mot 14 prosent. Blant idrettslag og kulturforeninger ligger andelen på samme nivå som gjennomsnittet for alle lag og foreninger.

Tabell 6. «Hvordan forventer du at aktiviteten i foreningen vil være ett år fram i tid? Tror du aktiviteten ett år fram i tid vil ha samme form som før koronasituasjonen startet, eller vil den foregå i en annen form?». Alle foreninger. Prosent.

	Hvordan forventer du aktiviteten i foreningen vil være ett år fram i tid [sammenlignet med før koronasituasjonen]?				Tror du aktiviteten ett år fram i tid vil ha samme form som før [...], eller vil den foregå i en annen form?			n
	Høyere aktivitet enn før	Samme aktivitet som før	Lavere aktivitet enn før	Vet ikke	Samme form som før	Annen form enn før	Vet ikke	
Kunst og kultur	28	58	12	2	74	20	6	61
Idrett og sport	28	45	23	3	79	17	3	75
Hobby og fritid	30	58	12	9	82	14	4	95
Andre foreninger	33	53	7	6	57	28	16	121

Til sist viser figur 18 fordelingen på et spørsmål om hvilke konsekvenser man tror krisen vil ha for foreningsdriften framover. De fleste foreninger tror at krisen vil ha følger av noe slag for foreningsdriften framover. 50 prosent svarer at konsekvensene vil være moderate, 18 prosent svarer store og 4 prosent svært store. Et fåtall, 7 prosent, mener at koronasituasjonen ikke vil ha noen følger, mens 17 prosent svarer at de ser for seg at konsekvensene vil være små.

Figur 18. «Alt i alt, hvor store følger tror du at koronasituasjonen vil ha for foreningsdriften framover?» Alle foreninger (n = 352). Prosent.

Samlet sett kan det se ut til at det til tross for reduksjon i aktiviteter og medlemstall kan ligge til rette for en revitalisering av den nordnorske frivilligheten når samfunnet åpner opp igjen.

Hovedfunn og konklusjon

Denne rapporten har presentert funn fra en undersøkelse blant nordnorske lag og foreninger om betydningen av koronakrisen for aktiviteter, rekruttering og økonomi. Hovedfunnene viser at flertallet av lag og foreninger har hatt redusert drift siden nedstengningen og de sosiale restriksjonene ble innført i mars 2020. Mange rapporterer at aktivitetene fortsatt er redusert i dag, og spesielt gjelder dette kjerneaktiviteter som medlemsaktiviteter og inntektsbringende aktiviteter. Mye tyder på at det har vært krevende å gjennomføre aktivitet innenfor smittevernregler som har vært strenge og dels skiftende. Videre er det en stor del av foreningene som melder om frafall av medlemmer, frivillige og deltakere, og som opplever at nyrekrutteringen har blitt vanskeligere sammenlignet med før koronakrisen brøt ut. Det kan igjen ses i sammenheng med redusert aktivitet.

Både endringer i aktivitetsnivå og medlemstilknytning ser dessuten ut til å ha hatt følger for økonomien i foreningslivet, ved at viktige inntekter fra billettsalg, deltakeravgifter, loppemarkeder og annet salg har gått tilbake. Samtidig, selv om også kostnadene dels har blitt redusert, har mange foreninger faste, løpende utgifter som de likevel må håndtere. Dette setter potensielt økonomien i foreningene under press. En del av foreningene har vært nødt til å bruke av oppsparte midler for å takle denne situasjonen. Støtte fra stiftelser, fond og lignende og det offentlige ser ut til å ha vært viktig som mer forutsigbare inntekter. Mye tyder også på at medlemskontingent er en stabil viktig inntektskilde, tross frafall av mer aktive medlemmer. De trekkene vi ser, er i tråd med tilsvarende funn fra en tidligere studie av frivilligheten og koronakrisen (Arnesen & Sivesind, 2021).

På samme tid viser undersøkelsen at den nordnorske frivilligheten har vært omstillingsdyktig og nyskapende i møte med en krevende situasjon. Mange av foreningene har tatt i bruk digitale verktøy som sosiale medier og videosamtaleplattformer for å gjennomføre aktivitet, enten heldigitalt eller i kombinasjon med fysisk deltakelse. På denne måten har man likevel kunnet gjennomføre blant annet medlemsmøter, seminarer, kurs, øvinger og treninger. Videre har også store deler av foreningslivet engasjert seg mer direkte i koronasituasjonen, ved å gi råd og informasjon, drive med hjelpearbeid og sette i gang aktiviteter

for barn, unge og eldre. På denne måten har foreningslivet også fungert som en viktig beredskapsaktør.

En del foreninger har også startet andre, nye aktiviteter og endret måten man organiserer seg på innenfor smittevernvennlige rammer. Mange av de foreningene som har gjort dette, ser det også som sannsynlig at de vil fortsette med aktivitetene i framtiden. Og når man ser på hva man i foreningene tenker om framtiden, er det optimisme og nyskaping å spore. Flertallet rapporterer at de tror aktivitetsnivået vil være minst like høyt som eller høyere enn før koronasituasjonen, og en del ser også for seg at aktivitetene vil skje i andre former enn før. Det tyder på at det kan springe mer varige endringer i den nordnorske frivilligheten ut av krisen. Selv om et flertall mener at situasjonen vil ha konsekvenser for driften også framover i tid, viser dette at ildsjeler, medlemmer og frivillige i lag og foreninger i Nord-Norge står klare til å gjenoppta aktiviteten når samfunnet vender tilbake til normalen.

Funnene i denne rapporten gir et viktig bidrag til kunnskapen om hvordan lag og foreninger i Nord-Norge har møtt koronapandemien, og hvordan det står til med frivilligheten etter ett år i krise. Dette gir oss en bedre forståelse av frivillighetens situasjon når man nå går i retning av en gjenåpning av samfunnet. Mange av foreningene i Nord-Norge har klart å omstille seg til en ny virkelighet og har engasjert seg i forbindelse med krisen. Det er samtidig viktig å understreke at hovedmønsteret er at det per i dag er en del utfordringer når det gjelder både aktivitet, rekruttering og økonomi. Selv om det i den nordnorske frivilligheten selv er stor tro på en revitalisering når man går tilbake til normalen, kan det være mer langsiktige konsekvenser som det er vanskelig å si noe om i dag. Dette er derfor noe som også vil kunne være viktig å følge i framtiden.

Litteratur

Arnesen, D. & Sivesind, K.H. (2021). Frivillighet og koronakrisen: Befolkningens frivillige innsats og frivillige organisasjoners rolle, aktiviteter og økonomi under koronakrisen i Norge. Rapport 2-2021. Oslo/Bergen: Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor.

Arnesen, D. & Sivesind, K.H. (2020). Organisasjonslandskap i endring 2009–2019: Fra ideologisk samfunnsendring til individuell utfoldelse? Rapport. Oslo/Bergen: Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor.

Fladmoe, A., Sivesind, K.H. & Arnesen, D. (2018). Oppdaterte tall om frivillig innsats i Norge, 1998–2017. Rapport 2-2018. Oslo/Bergen: Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor.

Frivillighetsregisteret (2021). Åpne data. Digitaliseringsdirektoratet. Tilgjengelig på: <https://hotell.difi.no/?dataset=brreg/frivillighetsregisteret>

Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor

Rapport 2021:5

<i>Forfatter/Author</i> Daniel Arnesen og Anna Bollestad Jøsok
<i>Tittel/Title</i> Nordnorsk frivillighet etter ett år i koronakrise
<i>Sammendrag</i> Denne rapporten gir kunnskap om den nordnorske frivillighetens rolle i møte med koronapandemien og hvordan det står til med lag og foreninger etter ett år i krise. Dette er viktig for å få en bedre forståelse av frivillighetens situasjon når man nå går i retning av en gjenåpning av samfunnet. Rapporten bygger for dette formålet på resultater fra en spørreundersøkelse gjennomført blant nordnorske lag og foreninger som ble gjennomført før sommeren 2021 på oppdrag for SpareBank 1 Nord-Norge. Hovedfunnene i rapporten viser at mange nordnorske lag og foreninger har opplevd en reduksjon i aktivitetsnivå og medlemmer, frivillige og deltakere under koronapandemien. Det har i tur også hatt betydning for foreningenes økonomi, med reduksjon av både inntekter og kostnader. Samtidig viser rapporten at den nordnorske frivilligheten har vært omstillingsdyktig og innovativ i møte med krisen. En stor del av foreningene har tatt i bruk digitale verktøy for å gjennomføre aktivitet, bidratt med hjelp og bistand under krisen og satt i gang nye aktiviteter de ikke har hatt tidligere.
<i>Emneord</i> Frivillighet, lag og foreninger, Nord-Norge, koronapandemi
<i>Summary</i> This report provides knowledge on the role of voluntary sector in Northern Norway in the corona pandemic and state of voluntary associations after one year in crisis. It provides important insights into the situation of the voluntary in context of the re-opening of Norwegian society. The report is based on results from a survey conducted among Northern Norwegian local clubs, groups associations carried out before the summer of 2021 on behalf of SpareBank 1 Nord-Norge. The main findings of the report show that many Northern Norwegian clubs, groups and associations have experienced a reduction in the level of activity and their members, volunteers and participants during the corona pandemic. This in turn has also had an impact on their finances, with a reduction in both income and costs. At the same time, the report shows that the Northern Norwegian voluntary associations have been innovative when faced with crisis. A large part of the associations have used digital tools to carry out activities, they have contributed help and assistance during the pandemic and started new activities they did not have had before the crisis.
<i>Index terms</i> <i>Volunteering, voluntary associations, Northern Norway, corona pandemic</i>

Denne rapporten gir kunnskap om den nordnorske frivillighetens rolle i møte med koronapandemien og hvordan det står til med lag og foreninger etter ett år i krise. Dette er viktig for å få en bedre forståelse av frivillighetens situasjon når man nå går i retning av en gjenåpning av samfunnet. Rapporten bygger for dette formålet på resultater fra en spørreundersøkelse gjennomført blant nordnorske lag og foreninger som ble gjennomført før sommeren 2021 på oppdrag for SpareBank 1 Nord-Norge.

Hovedfunnene i rapporten viser at mange nordnorske lag og foreninger har opplevd en reduksjon i aktivitetsnivå og medlemmer, frivillige og deltakere under koronapandemien. Det har i tur også hatt betydning for foreningenes økonomi, med reduksjon av både inntekter og kostnader. Samtidig viser rapporten at den nordnorske frivilligheten har vært omstillingsdyktig og innovativ i møte med krisen. En stor del av foreningene har tatt i bruk digitale verktøy for å gjennomføre aktivitet, bidratt med hjelp og bistand under krisen og satt i gang nye aktiviteter de ikke har hatt tidligere.

ISBN (print): 978-82-7763-708-2
ISBN (online): 978-82-7763-709-9

ISSN (print): 1891-2168
ISSN (online): 1891-2176

Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor
c/o ISF
Munthes gate 31
Pb. 3233 Elisenberg
0208 Oslo

www.sivilsamfunn.no